

2021

BASISMODULE 1: INTRODUCTIE IN DE PRESENTIE

Thema's, globaal programma¹ en literatuuroverzicht

THEMA'S:

Dag 1	De grondslagen van presentie
Dag 2	Exposure en waarnemen
Dag 3	Aansluiten
Dag 4	Relationeel werken als 'erbij blijven'
Dag 5	Relationeel je werk sturen en inrichten
Dag 6	Praktisch wijze professionaliteit

LITERATUUR

Elly Beurskens, Marije van der Linde, Andries Baart (2019). *Praktijkboek presentie*. Bussum: uitgeverij Coutinho

In het onderstaande programma wordt bij elke cursusdag aangegeven welke delen uit het boek bij het betreffende onderwerp gelezen dienen te worden. Ook worden her en der aanvullende artikelen opgegeven die ofwel vooraf worden toegestuurd, ofwel te vinden zijn op de presentie-website. In het laatste geval wordt de link weergegeven waar het betreffende artikel kan worden gedownload.

¹ Let op: wijzigingen in het programma zijn mogelijk.

PRAKTISCHE ZAKEN

Locatie

De cursus wordt gegeven in de Singelkerk, Wittevrouwensingel 28, 3581 GC Utrecht

Programma

Tijdens de bijeenkomsten wordt de presentietheorie behandeld in een mengvorm van inleidingen, video-colleges, groepsbesprekingen en andere werkvormen. Daarbij vindt verwerking van de theorie en de mogelijke verbinding met de (eigen) praktijk plaats.

Literatuur

Tijdens de cursus wordt gebruik gemaakt van het Praktijkboek presentie (Elly Beurskens, Marije van der Linde, Andries Baart (2019). Bussum: uitgeverij Coutinho
Je wordt geacht dit boek zelf aan te schaffen vóór aanvang van de cursus, via de boekhandel, het internet of bij de uitgeverij. Overige artikelen over materie die in de cursus wordt behandeld, worden voorafgaand aan de cursus toegezonden.
Per lesdag ontvang je een hand-out van de collegesheets.

Tijdsinvestering

6 cursusdagen van elk 6 uur onderwijs =	36 uur
6x voorbereiding, 4 uur per keer =	24 uur
5x verwerkingsopdracht =	10 uur
Totaal aantal studie-uren (minimaal):	70 uur

Bewijs van deelname

Na afloop van de cursus ontvang je een bewijs van deelname indien je alle bijeenkomsten aanwezig bent geweest. Afwezigheid van maximaal 1 dag kan worden gecompenseerd door uitvoering van een vervangende opdracht. Bij afwezigheid voor meer dan één dag is deze compensatie niet mogelijk en wordt geen bewijs van deelname afgegeven.

Nadere informatie

Voor nadere informatie kun je terecht bij de hoofddocent mw. Elly Beurskens:

e.beurskens@presentie.nl

06 538 578 66

DAG 1: DE GRONDSLAGEN VAN PRESENTIE

Presentie is geen methode met welomschreven doelen, stappenplannen en vaste manieren van doen; het is een benadering die uitgaat van bepaalde principes, theoretische concepten, mensbeelden en waarden die de basis en het uitgangspunt vormen van zorgpraktijken. De presentiebenadering biedt daarmee handvatten om te reflecteren over het eigen handelen: waarom doe ik wat ik doe, is dit wel het goede voor de cliënt, waar is het ook al weer om te doen, wat is hier goede zorg, en hoe verantwoord ik mijn optreden? In een eerste inleiding wordt kort ingegaan op de aard van de presentiebenadering en wat zij uiteindelijk beoogt.

We bespreken op deze eerste bijeenkomst een aantal voor presentie specifieke kenmerken:

- De gerichtheid op goede zorg
- Relatieve werken als kern van de presentiebenadering
- Het onderscheid tussen een methode en een benadering
- De uiteindelijke bedoeling van zorg

Vooraf lezen

Praktijkboek hoofdstuk 1 en 2 (pp. 21 t/m 53)

Programma

10.00u	<ul style="list-style-type: none">• Opening, welkom• Uitleg over programma• Praktische zaken• Voorstelronde
10.45u	<ul style="list-style-type: none">• Korte inleiding over de grondslagen van presentie• Nabespreking
11.30	<ul style="list-style-type: none">• Oefening 'presentie gaat over goede zorg'• Nabespreking
12.15	<ul style="list-style-type: none">• Inleiding over 'relationeel werken' als kenmerkend voor presentie• Filmpje met nabespreking• Het verschil tussen een methode en een benadering
13.00u	Lunchpauze
14.00u	<ul style="list-style-type: none">• Presentatie over 'finaliseren'• Enkele filmpjes met nabespreking
15.00u	<ul style="list-style-type: none">• Oefening in kleine groepen over het formuleren van de finaliteit van je eigen werksoort• Plenaire nabespreking
15.45u	<ul style="list-style-type: none">• Uitleg schema 'Goede zorg als bekommernis'• Oefening in tweetallen over eigen ervaringen van goede zorg• Plenaire nabespreking
16.15u	<ul style="list-style-type: none">• Filmpje over goede zorg• Nabespreking: welke elementen uit het schema zag je hierin terug?
16.45u	<ul style="list-style-type: none">• Korte terugblik op de dag• Verwerkingsopdracht
17.00u	Afsluiting

DAG 2: EXPOSURE EN WAARNEMEN

Essentieel in de presentiebenadering is de basale, radicale toewending naar degenen op wie je als presentiebeoefenaar betrokken wilt zijn. Wanneer we zeggen het belangrijk te vinden er voor de ander te zijn dan is het van belang dat we ons eigen perspectief, onze eigen vertrouwde manier van waarnemen, steeds bevragen en (laten) corrigeren. Het gaat om perspectiefwisseling: hoe ziet de ander de wereld, en kan ik het andere/vreemde toelaten, ben ik daar ontvankelijk voor? Een van de manieren waarop dat bevragen en (laten) corrigeren kan gebeuren is door middel van blootstelling aan het 'andere leven' (bijv. in de buurt, in een woonvoorziening, in de gevangenis, in een kliniek etc.). Dat noemen we 'exposure'. Grondslag voor de exposure is de het zo open mogelijk waarnemen, waarbij je je bewust bent of wordt van je eigen blik en de gekleurde daarvan door vooringenomenheden, veronderstellingen, onbewuste aannames en interpretaties. Tijdens de les wordt geoefend met het opsporen van deze 'kleuringen'.

De volgende onderwerpen komen aan bod:

- Wat is exposure?
- Ervaringsverhaal van een buurtpastor
- Een wandeling als mini-exposure oefening
- Waarnemen en wat daarin lastig is
- Het gevecht met jezelf

Vooraf lezen

- Praktijkboek hoofdstuk 3 (pp. 57 t/m 69)
- A.J. Baart e.a., Exposure en presentiebeoefening (*wordt vooraf toegezonden*)

Programma

10.00u	<ul style="list-style-type: none">• Opening• Vragen n.a.v. vorige keer• Terugblik op de huiswerkopdracht
10.30u	<ul style="list-style-type: none">• Verhalen over exposure (gastdocent)• Groepsgesprek• Verheldering van de essentie van exposure• Kort theoretisch resumé over het begrip exposure
11.30u	<ul style="list-style-type: none">• Observatie-oefening• Nabespreking oefening in 2 subgroepen
12.30u	<ul style="list-style-type: none">• Plenaire nabespreking observatie-oefening• Inventarisatie leeropbrengst voor cursisten
13.00	Pauze
14.00u	Vier filmpjes met nabespreking over 'waarnemen'
15.00u	Presentatie over beperkende mechanismen bij het waarnemen
15.30u	<ul style="list-style-type: none">• Oefening 'huiskamer beschrijven (in tweetallen)• Plenaire nabespreking
16.00u	<ul style="list-style-type: none">• Oefening in kleine groepjes rond perspectiefwisseling• Plenaire nabespreking

16.30u	<ul style="list-style-type: none">• Samenvatting begrip exposure• Aanvullende opmerkingen• Huiswerkopdracht voor volgende keer
17.00u	Afsluiting

DAG 3: AANSLUITEN

Pas als we ontvankelijk zijn (zie de vorige les), ontstaat de ruimte om op de ander af te stemmen en bij hem of haar aan te sluiten. Dit aansluiten is van cruciaal belang als we de ander hulp en zorg willen bieden die ook echt helpt en die past bij wie hij of zij is. Het is echter ingewikkelder dan het lijkt en het betekent een voortdurend zoekproces. Waarom zou je willen aansluiten, waarbij sluit je dan bij aan en wat doe je eigenlijk als je aansluit? Aansluiten is niet hetzelfde als 'u vraagt, wij draaien', of alles maar goed vinden, of empathisch en vriendelijk zijn. Het is daarentegen een proces waar veel bij komt kijken en dat nooit af is. Je moet je steeds weer opnieuw tot de ander verhouden en dat kan niet volgens een bepaald format of een vaste routine.

In deze les gaat het over:

- Aansluiten als naar de ander toe bewegen
- Aansluiten bij leefwereld, levensloop en persoon – en allerlei aspecten daarvan
- De verhouding tussen aansluiten en afstemmen
- Mismatch, de oorzaken en gevolgen daarvan

Vooraf lezen

Praktijkboek

- hoofdstuk 4 (pp.71 t/m 83)
- hoofdstuk 5 paragraaf 5.1 en 5. 2 (pp. 85-89),
- hoofdstuk 5 paragraaf 5.6 en 5.7 (pp. 93 t/m 98)

Programma

10.00u	<ul style="list-style-type: none">• Opening• Vragen n.a.v. vorige keer• Terugblik op huiswerk
10.30u	<ul style="list-style-type: none">• Casus uit de praktijk van de daklozenopvang (co-docent)• Bespreking in de groep
11.30u	<ul style="list-style-type: none">• Oefening 'De lamme en de blinde'• Nabespreking mbt het begrip 'aansluiten'
12.00u	<ul style="list-style-type: none">• Presentatie over aansluiten• Filmpje 'Lost Boys' over de complexiteit van aansluiten• Nabespreking
13.00u	Pauze
14.00u	<ul style="list-style-type: none">• Aansluiten nader gespecificeerd als: aansluiten bij de redelijkheid• Filmpje• Plenaire nabespreking
15.00u	<ul style="list-style-type: none">• Aansluiten nader gespecificeerd als: aansluiten bij vraag, verlangen en appèl• Twee korte filmpjes• Plenaire nabespreking
15.45u	<ul style="list-style-type: none">• Presentatie over mismatch• Opdracht in kleine groepjes over eigen voorbeelden van mismatch• Plenaire nabespreking
16.30u	<ul style="list-style-type: none">• Resumé van de leermomenten• Terugblik op de dag• Huiswerkopdracht voor volgende keer
17.00u	Afsluiting

DAG 4: RELATIONEEL WERKEN ALS 'ERBIJ BLIJVEN'

Als presentiebeoefenaar probeer je de ander nabij te zijn en te blijven. Dat is niet altijd gemakkelijk. In de vierde bijeenkomst staan het ontwikkelen van betrokkenheid en het zoeken van nabijheid maar ook hun tegendeel (distantiëring) centraal. Bovendien wordt er aandacht geschonken aan de betekenis van lijden, aan het aandurven van tragische verscheurdheid en aan de omgang met je eigen machteloosheid. Tegen die achtergrond wordt ook ingegaan op eenzaamheid (als kern van veel lijden) en op de kwestie wat mensen eigenlijk vragen als ze zoeken naar hulp en troost.

Vooraf lezen

- Praktijkboek: hoofdstuk 7 (pp. 115 t/m 130)
- Aanvullend artikel (optioneel, ook horend bij dag 5):
Andries Baart, Presentie en palliatieve zorg (*wordt vooraf toegezonden*)

Programma

10.00u	<ul style="list-style-type: none">• Opening• Vragen n.a.v. vorige keer• Terugblik op huiswerk
10.30u	<ul style="list-style-type: none">• Korte inleiding op het thema 'lijden'• Plenair gesprek
11.00u	<ul style="list-style-type: none">• Een verhaal over lijden (co-docent)• Gesprek met de groep
11.45u	<ul style="list-style-type: none">• Oefening in kleine groepjes: het delen van lijdenservaringen• Plenaire nabespreking
12.30u	<ul style="list-style-type: none">• Enkele theoretische noties• Filmpje
13.00u	Pauze
14.00u	<ul style="list-style-type: none">• Inleiding over eenzaamheid (video)• Korte nabespreking
14.30u	<ul style="list-style-type: none">• Oefening in tweetallen: waar zie je eenzaamheid in je eigen voorbeelden?• Plenaire nabespreking
15.30u	<ul style="list-style-type: none">• Powerpoint over de structuur van de hulpvraag• Filmpje 'Sta me bij'• Nabespreking over de structuur van de hulpvraag en weldadigheid
16.00u	<ul style="list-style-type: none">• Inleiding over 'troosten'• Plenair gesprek
16.30u	<ul style="list-style-type: none">• Plenair: Terugblik op de middag• Samenvatting leerpunten• Huiswerkopdracht voor volgende eer
17.00u	Afsluiting

DAG 5: RELATIONEEL JE WERK STUREN EN INRICHTEN

De presentiebenadering onderscheidt zich van andere benaderingen door de primaire focus op relationele sturing, en niet alleen op sturing door regels, voorschriften en protocollen. Dat is nog niet eenvoudig en veronderstelt bijzondere competenties en kwaliteiten. In deze les diepen we enkele methodische kenmerken van relationeel werken nader uit:

- De latende modus
- De uitdrukkingshandeling
- Werken vanuit verdunde ernst
- De betekenis van professionele vriendschap

Ook besteden we aandacht aan zelfzorg en relationeel begrenzen, essentieel om het werk met voldoening en plezier te blijven doen.

Vooraf lezen

- Praktijkboek hoofdstuk 6 (pp. 99 t/m 113)
- Aanvullende artikelen (optioneel):
Relationeel werken. 6 artikelen, verschenen op de website van Zorg+Welzijn 2017. Te downloaden via http://www.presentie.nl/publicaties/item/561-relationeel_werken_zw

Programma

10.00u	<ul style="list-style-type: none">• Opening• Vragen n.a.v. vorige keer• Terugblik op huiswerk
10.30u	<ul style="list-style-type: none">• Toelichting op het thema 'Relationeel sturen en inrichten'• Gesprek in de groep
11.00u	<ul style="list-style-type: none">• Presentatie 'Werken door te laten'• Oefening: wat is jouw 'maak'-neiging?• Nabespreking
11.45u	<ul style="list-style-type: none">• Filmpje 'Ray'• Nabespreking• Presentatie tabel over 'laten': wat zie je hiervan terug in het filmpje?• Gesprek in de groep
12.30u	<ul style="list-style-type: none">• Oefening 'De elektriciteitsbuis'• Nabespreking
13.00u	Pauze
14.00u	<ul style="list-style-type: none">• Presentatie over het thema 'verdunde ernst'• Filmpje 'Taarten van Abel'• Oefening in tweetallen: waar in jouw werk kun je verdunde ernst toepassen?• Plenaire nabespreking
15.00u	<ul style="list-style-type: none">• Presentatie over 'Als een vriend' (inschrijfbaarheid)• Gesprek over wat dat kan betekenen• Filmpje 'meneer Paay'• Oefening in tweetallen n.a.v. het filmpje• Plenaire nabespreking

16.00u	<ul style="list-style-type: none">• Presentatie: relationeel werken in een notedop• Vragen uit de groep, aanvullingen
16.30u	<ul style="list-style-type: none">• Terugblik op de dag• Vooruitblik naar volgende (laatste) keer• Huiswerkopdracht
17.00u	Afsluiting

DAG 6: PRAKTISCH WIJZE PROFESSIONALITEIT

Om goede presentatiebeoefening mogelijk te maken is meer nodig dan alleen goedwillende en bekwame professionals. Presentie heb je niet zomaar, present moet je worden, met elkaar in de organisatie. Dat brengt altijd onzekerheden met zich mee, het vraagt om zoeken met elkaar naar juiste wegen en oplossingen, en het vraagt om moed en vrijmoedigheid en de durf om het anders te doen. Daarbij hoort een type professionaliteit dat we 'praktische wijsheid' noemen. In deze les verdiepen we ons in de vraag wat praktische wijsheid is en wanneer je ze nodig hebt. We gaan in op de vraag hoe je, vanuit praktische wijsheid, om kunt gaan met regels en voorschriften. Dat betekent:

- Scharrelruimte nemen
- Finaliseren als moreel kompas
- Verantwoordelijkheid nemen
- Beredeneerd afwegen
- Werken vanuit deugden
- De 'sprong' durven wagen

Vooraf lezen

- Praktijkboek hoofdstuk 8 (pp. 143 t/m 158)
- Aanvullende artikelen (optioneel):
De praktisch wijze professional. 7 artikelen, verschenen op de website van Zorg+Welzijn 2016. Te downloaden via <http://www.presentie.nl/publicaties/item/551-de-praktisch-wijze-professional> (klik op het woord 'PDF' in de laatste zin)

Programma

10.00u	<ul style="list-style-type: none">• Opening• Vragen n.a.v. vorige keer• Terugblik op huiswerkopdrachten
10.30u	<ul style="list-style-type: none">• Presentatie over het thema 'praktisch wijze professionaliteit'• Gesprek in de groep
11.00u	<ul style="list-style-type: none">• Filmpje 'Detlef Petry en Piet'• Nabespreking in tweetallen adhv vragen• Plenaire nabespreking
11.15u	<ul style="list-style-type: none">• Presentatie over de thema's 'scharrelruimte nemen, finaliseren en verantwoordelijkheid nemen'.• Filmpje 'Paarse krokodil' met korte nabespreking• Delen eigen ervaringen
12.15u	<ul style="list-style-type: none">• Presentatie over 'werken vanuit deugden'• Gesprek hierover in kleine groepjes• Plenaire nabespreking van voorbeelden
13.00u	Pauze
14.00u	<ul style="list-style-type: none">• Uitleg van het thema 'beredeneerd afwegen' en 'de sprong wagen'• Oefening in drietallen met eigen casuïstiek• Plenaire nabespreking
15.00u	<ul style="list-style-type: none">• Oefening in 'het goede gesprek': binnen- en buitenkring

	<ul style="list-style-type: none">• Nabespreking: wat levert je dit op?
16.00u	<ul style="list-style-type: none">• Invullen evaluatieformulieren• Evaluatieve ronde
16.30u	<ul style="list-style-type: none">• Vooruitblik: mogelijkheden voor verdere scholing en ondersteuning• Uitreiken bewijzen van deelname
17.00u	Afsluiting